

ABORDAREA CUPRINZĂTOARE A SECURITĂȚII MARITIME EUROATLANTICE

EUROATLANTIC MARITIME SECURITY COMPREHENSIVE APPROACH

APPROCHE GLOBALE DE LA SÉCURITÉ MARITIME EURO-ATLANTIQUE

Cdor.prof.univ.dr. Ioan CRĂCIUN*
Cpt.cdor.drd. Valentin - Cătălin VLAD**

Actualizarea sau elaborarea strategiilor maritime euroatlantice a rezonat în mare măsură cu afirmarea intențiilor Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene de a-și promova și de a-și apăra valorile și interesele atât la nivelul spațiului vital reprezentat de spațiul maritim euroatlantic, cât mai ales dincolo de acesta, oriunde situația și nevoile securității maritime internaționale o impun.

În acest sens, eficientizarea procesului de asigurare și de menținere a securității maritime euroatlantice trebuie să constituie un element definitoriu pentru reușita acestui proces, drept pentru care vizarea unei abordări cuprinzătoare a securității maritime, calibrată pe teoria comunităților de securitate, poate reprezenta o eventuală soluție viabilă.

The update or development of the Euroatlantic Maritime Strategies has largely resonated with the assertion of the intentions of the North Atlantic Alliance and the European Union to promote and defend their values and interests both at the level of the vital space, represented by the Euroatlantic Maritime Space, and beyond wherever the situation and the needs of international maritime security impose it.

To this end, streamlining the Euroatlantic maritime security process and maintaining it must be a defining element for the success of this process, for which the aim of a comprehensive approach to maritime security calibrated on security community theory may be a viable solution.

L'actualisation ou l'élaboration des stratégies maritimes euro-atlantiques a largement trouvé écho dans les déclarations d'intention de l'Alliance de l'Atlantique Nord et de l'Union européenne de promouvoir et de défendre leurs valeurs et leurs intérêts tant dans l'espace vitale, représenté par l'espace maritime euro-atlantique, que notamment au-delà, partout où la situation et les besoins de la sécurité maritime internationale l'imposent.

À cet égard, le renforcement de l'efficacité du processus visant à assurer et à maintenir la sécurité maritime euro-atlantique doit représenté un élément déterminant pour la réussite du processus en cause, de sorte que la recherche d'une approche globale de la sécurité maritime, fondée sur la théorie des communautés de sécurité, puisse constituer une solution viable.

Cuvinte-cheie: securitate maritimă cuprinzătoare; strategii maritime euroatlantice; cooperare regională.

Keywords: maritime security comprehensive approach; euroatlantic maritime security strategies; regional cooperation.

Mots-clés: sécurité maritime globale; stratégies maritimes euro-atlantiques; coopération régionale.

Sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea au găsit comunitatea euroatlantică conectată la provocările și amenințările la adresa securității maritime regionale și

internaționale, iar diversitatea și dinamica acestora au determinat NATO și UE să-și reevalueze și să-și calibreze propriile opțiuni doctrinare și acționale la cotele impuse de menținerea credibilității și legitimității internaționale într-o abordare cuprinzătoare – interinstituțională și multidomeniu.

Regăsim așadar NATO și UE, mandatate de ONU, să conducă sau să acționeze în cadrul unui efort conjugat, integrat pentru asigurarea

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: craciun64@gmail.com

**Statul Major al Forțelor Navale

e-mail: valentin.vlad@navy.ro

și menținerea securității maritime internaționale în Marea Mediterană sau în Golful Aden, pe de o parte, pentru combaterea amenințărilor la securitatea maritimă – pirateria, migrația ilegală, terorismul –, iar pe de altă parte, pentru sprijinul națiunilor riverane zonelor de operații în depășirea provocărilor existente și în realizarea propriilor capacități maritime de conducere și de execuție.

În acest sens, Margriet Drent¹ semnală faptul că reușita deplină a operațiilor și a acțiunilor militare, desfășurate pentru restabilirea sau menținerea climatului de pace și stabilitate, așa cum este el promovat de Carta Națiunilor Unite, este dependentă de abordarea cuprinzătoare a binomului, determinat de instituțiile militare și civile, în sprijinul inițierii și dezvoltării capacităților proprii în vederea permiterii statelor în nevoie să se stabilizeze și să se autosusțină social, economic, militar sau politic.

Observăm faptul că dinamica mediului de securitate internațională a constrâns comunitatea internațională către determinarea și adoptarea unui curs de acțiune cuprinzător, care să asigure implicarea, responsabilizarea și cooperarea, pe direcții multiple convergente, a tuturor actorilor relevanți guvernamentali sau nonguvernamentali.

Abordarea strategică cuprinzătoare a securității maritime euroatlantice

NATO și Uniunea Europeană au preluat conceptul abordării cuprinzătoare sau integrate a procesului securității individuale și colective de la promotorii și dezvoltatorii acestuia, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)² și Organizația Națiunilor Unite (ONU), cu scopul de a iniția și de a dezvolta cooperarea de securitate la nivel regional și internațional, conform particularităților regionale, prevederilor legislative internaționale, precum și intereselor, nevoilor și garanțiilor comune de securitate.

Importanța cooperării în domeniul securității pentru reușita abordării cuprinzătoare a procesului de securitate colectivă, este foarte bine reliefată de OSCE în propriul concept de securitate, unde aceasta este văzută ca fiind „în beneficiul tuturor statelor, așa cum și insecuritatea internă sau a unui stat afectează bunăstarea tuturor”³.

Drept urmare, asigurarea și menținerea securității interne, la nivel individual și colectiv, a fiecărui stat sunt vizualizate ca fiind definițiile pentru securitatea, stabilitatea și prosperitatea

comună regională sau internațională, în condițiile respectării prevederilor tratatelor și legilor fundamentale internaționale (*Carta ONU*), fapt care va asigura, în final, credibilitatea și legitimitatea întregului proces de securitate.

Adoptarea abordării cuprinzătoare a procesului de asigurare a securității maritime euroatlantice, la nivelul NATO și UE, este determinată, pe de o parte, de faptul că toate statele membre ale celor două organizații și-au asumat abordarea cuprinzătoare împreună cu statutul lor de membre ale ONU și ale OSCE, iar pe de altă parte, de faptul că au acceptat, au dezvoltat și au implementat această abordare în propriile concepte și strategii prin combinarea instrumentelor politice, civile și militare⁴.

Astfel, dinamica mediului de securitate euroatlantic și diversitatea provocărilor și amenințărilor la adresa securității euroatlantice și internaționale au determinat NATO să-și reevalueze și să-și adapteze opțiunile de răspuns preponderent politico-militare⁵, aducând în discuție, în cadrul Summiturilor de la București (2008) și de la Lisabona (2010), conceptul abordării cuprinzătoare, ca urmare a faptului că „mijloacele militare, deși esențiale, nu sunt suficiente pentru a contracara provocările complexe la adresa securității comune”⁶, dacă nu sunt completate de măsuri interinstituționale și de multidomeniu, care să asigure dezvoltarea, stabilitatea și autosusținerea mediului de securitate la nivel regional și internațional.

Reușita abordării cuprinzătoare a procesului de securitate euroatlantic este strâns legată de deschiderea Alianței către cooperare și consultare regională cu actorii relevanți, cu instituțiile și cu organizațiile internaționale de securitate și cooperare, în scopul promovării valorilor democratice și întăririi încrederii reciproce, așa cum este, de altfel, stipulat și în Carta Națiunilor Unite⁷.

La un an de la Summitul de la Lisabona, direcția noului Concept Strategic⁸ se oglindea deja în noua Strategie Maritimă Aliată⁹, care plasa acțiunea componentei maritime aliate sub incidența abordării cuprinzătoare a securității euroatlantice pentru managementul crizelor și pentru securitatea maritimă prin cooperare (dialog, parteneriate, consultare).

În acest sens, componentei maritime a NATO îi este recunoscută și valorificată tradiționala caracteristică de a interacționa într-o abordare

cuprinzătoare și în condiții de deplină legitimitate, în spațiul maritim euroatlantic și internațional cu alți actori maritimi, interesați de promovarea și menținerea securității maritime regionale și globale.

În cadrul abordării cuprinzătoare a NATO, Strategia Maritimă Aliată urmărește să mențină parteneriatele tradiționale cu actorii maritimi relevanți (ONU, UE) și să contribuie alături de aceștia la prevenirea conflictelor, la dezvoltarea capacităților maritime, în concordanță cu amenințările prezente, la menținerea libertății de navigație și la impunerea regimului juridic maritim internațional.

În cadrul acestei abordări cuprinzătoare, Alianța își propune ca procesul de planificare a eventualelor operații maritime proprii să considere posibilele urmări sau influențe pe care acestea le-ar putea avea asupra agențiilor și organizațiilor regionale sau internaționale, asupra partenerilor sau nonpartenerilor, dar mai ales să fructifice avantajele oferite de cooptarea și implicarea acestora.

De asemenea, adoptarea abordării cuprinzătoare s-a materializat doctrinar odată cu implementarea, în 2017, la nivelul Alianței a noii Doctrină Aliate Întrunite (AJP-01)¹⁰, asigurându-se prin aceasta „sincronizarea acțiunilor NATO cu cele ale organizațiilor internaționale”¹¹ prin asumarea, ca obiective, a sporirii cooperării cu partenerii și a creșterii contribuției alături de aceștia pentru stabilizarea și reconstrucția regională și internațională.

În esență, prin adoptarea abordării cuprinzătoare, NATO se delimitează clar de poziționarea unilaterală și își declară ferm disponibilitatea și deschiderea către cooperarea interinstituțională și multidomeniu pe linia securității maritime euroatlantice și internaționale.

Tributară acelorași libertăți și valori democratice ca și NATO, era firesc ca și Uniunea Europeană să arate același interes pentru orientarea cuprinzătoare a propriului proces de securitate.

Drept urmare, prin intermediul politicilor de securitate și apărare, Politica Europeană de Securitate și Apărare (European Security and Defense Policy – ESDP) și Politica de Securitate și Apărare Comună (Common Security and Defense Policy – CSDP), UE își manifestă dorința de a aborda disputele și crizele de securitate într-o manieră integrală, desfășurată între faza apariției

acestora și procesul de reconstrucție politică, socială, militară și economică, caracteristic atingerii stării finale dorite¹².

Implicarea activă a Uniunii Europene, alături de Organizația Națiunilor Unite, de Organizația Tratatului Nord-Atlantic sau de alți actori relevanți pentru securitatea maritimă regională și internațională (China, India, Japonia, Rusia, SUA), în combaterea pirateriei din Golful Aden, precum și în acțiunile de sprijinire a Somaliei pentru eradicarea cauzelor fenomenului pirateresc și pentru dezvoltarea capacităților decizionale și acționale proprii de gestionare a acțiunilor ilegale reprezintă bune exemple ale abordării cuprinzătoare a securității maritime internaționale, cu directe beneficii asupra securității maritime europene și, implicit, euroatlantice¹³.

Astfel, abordarea cuprinzătoare a securității europene vizează creșterea nivelului de cooperare dintre UE și partenerii săi și responsabilizarea¹⁴ tuturor membrilor în acest sens, pentru formularea unor concepte și strategii complementare, care să susțină unitatea de efort la nivelul tuturor instituțiilor militare și civile, guvernamentale sau nonguvernamentale¹⁵, cu efecte directe în prevenirea conflictelor și eliminarea amenințărilor (terorism, migrația ilegală, criminalitatea transfrontalieră, traficul de armament) la adresa securității maritime regionale și internaționale.

Strategia Maritimă de Securitate a Uniunii Europene (EUMSS), apărută în anul 2014 sub sintagma „marea contează”¹⁶, reprezintă dovada înțelegerii depline a importanței spațiului maritim euroatlantic pentru securitatea europeană, iar ancorarea ei de conceptele comunităților de securitate regionale, promovate de Wagenen¹⁷, Deutsch¹⁸, Adler¹⁹, Taylor²⁰, Cohen²¹ sau Mihalka²², dovedește realism, măsură și oportunitate.

Principalele direcții de acțiune ale strategiei maritime europene urmează cursul de acțiune definit de abordarea integrală a securității maritime și constau în inițierea și dezvoltarea cooperării maritime regionale, adaptată particularităților principalelor bazine maritime euroatlantice (Marea Baltică, Marea Nordului, Marea Mediterană, Marea Neagră, Oceanul Atlantic, Oceanul Arctic).

Interesul pentru abordarea cuprinzătoare a securității maritime europene este evidențiat de faptul că, prin EUMSS, Uniunea își propune să „acopere aspectele interne și externe ale securității

maritime”²³, strategia maritimă fiind o „platformă cuprinzătoare prin care se contribuie la un mediu maritim global stabil și sigur”²⁴.

EUMSS definește cadrul politic și strategic, prin care, pentru depășirea provocărilor și combaterea amenințărilor, simetrice sau asimetrice la adresa securității maritime europene, vor fi implicați toți actorii (militari, civili, guvernamentali, nonguvernamentali) la nivel național, european și internațional, în cadrul unei cooperări interinstituționale și multidomeniu²⁵.

Întreg procesul cuprinzător al securității maritime europene va urmări respectarea prevederilor legale internaționale, fiind canalizat pe planificarea securității maritime comune, managementul riscului, prevenirea conflictelor și răspunsul la crize.

Concluzii

Abordarea cuprinzătoare a securității maritime euroatlantice se înscrie perfect prevederilor Cartei ONU și abordărilor cuprinzătoare ale ONU și OSCE, fapt ce conferă Alianței și Uniunii, în egală măsură, credibilitate și legitimitate internațională atât de necesare cooptării și responsabilizării tuturor statelor, instituțiilor sau agențiilor internaționale, în cadrul procesului de inițiere și dezvoltare a comunităților regionale de securitate maritimă.

Dimensionarea comunităților de securitate maritimă la nivelul principalelor bazine maritime euroatlantice subscie teoriei de eficientizare a procesului de securitate, promovate de Taylor²⁶, și reprezintă elementul cheie al abordării cuprinzătoare, prin faptul că ia în considerare particularitățile, oportunitățile și limitările culturale, sociale, geopolitice sau de orice altă natură, transferând responsabilitatea securității maritime regionale pe umerii actorilor regionali și în același timp conectând-o la securitatea maritimă internațională.

Considerând contribuția directă la securitatea maritimă euroatlantică și internațională a NATO și UE, precum și scopul și obiectivele propriilor lor strategii maritime de securitate, se poate spune fără niciun dubiu faptul că Alianța și Uniunea sunt pe deplin conectate la evoluția mediului de securitate maritimă euroatlantic și internațional, iar abordarea cuprinzătoare, interinstituțională și multidomeniu este identificată ca fiind esențială pentru succesul procesului de asigurare a securității, stabilității și prosperității²⁷ europene și internaționale.

NOTE:

1 Margriet Drent, ”The EU’s Comprehensive Approach to Security: A Culture of Co-ordination?”, *Studia Diplomatica*, 2011, LXIV-2, p. 3, https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20111000_sd_drent_approach.pdf, accesat la 26 mai 2019.

2 Actul final al securității și cooperării europene, OSCE, <https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>, accesat la 27 mai 2019.

3 Conceptul securității cuprinzătoare și prin cooperare al OSCE, OSCE, <https://www.osce.org/secretariat/37592?download=true>, accesat la 28 mai 2019.

4 A ”comprehensive approach” to crises, NATO, 2016, https://www.nato.int/cps/su/natohq/topics_51633.htm, accesat la 30 mai 2019.

5 Pagina oficială a NATO, <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html>, accesat la 30 mai 2019.

6 *** Lisbon Summit Declaration, NATO, 2010, https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm?selectedLocale=en, accesat la 30 mai 2019.

7 *** *UN Charter*, ONU, cap. VIII, <https://www.un.org/en/charter-united-nations/>, accesat la 31 mai 2019.

8 *** *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*, NATO, 2010, https://www.nato.int/nato_static_f2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf, accesat la 31 mai 2019.

9 *** Alliance Maritime Strategy, NATO, 2011, https://www.nato.int/cps/ua/natohq/official_texts_75615.htm, accesat la 1 iunie 2019.

10 *** *Allied Joint Doctrine (AJP-01)*, NATO, 2017, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/602225/doctrine_nato_allied_joint_doctrine_ajp_01.pdf, accesat la 2 iunie 2019.

11 *Ibidem*, p. 1.6.

12 *** *European Security Strategy – A secure Europe in a better world*, EU, 2009, <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/>, accesat la 3 iunie 2019.

13 *** *Fight against piracy*, EU, 03 May 2016, https://eeas.europa.eu/topics/maritime-security/428/fight-against-piracy_en, accesat la 3 iunie 2019.

14 *** *EU enhances its comprehensive approach to external conflicts and crises*, EU, 2013, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1236_en.htm, accesat la 3 iunie 2019.

15 Lutz Feldt, dr. Peter Roell, Ralph D. Thiele, ”Maritime Security – Perspectives for a Comprehensive Approach”, *ISPSW Strategy Series: Focus on Defence and International Security*, No. 222, 2013, https://www.files.ethz.ch/isn/162756/222_Feldt_Roell_Thiele.pdf, accesat la 4 iunie 2019.

16 *** *European Union Maritime Security Strategy (EUMSS)*, UE, 2014, p. 2, <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2011205%202014%20INIT>, accesat la 4 iunie 2019.

17 Donald J. Puchala, *International Politics Today*, New York, 1971, p. 165.

18 Karl W. Deutsch et al., *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*, Princeton: Princeton University Press, 1957.

19 Emanuel Adler, Michael Barnett, *Security Communities*, Cambridge University Press, New York, 1998.

20 Michael Taylor, *Community, Anarchy, and Liberty*, New York, Cambridge University Press, 1982.

21 R. Cohen, M. Mihalka, "Cooperative Security: New Horizons for International Order", *The Marshall Center Papers*, No. 3, 2001.

22 *Ibidem*.

23 *** European Union Maritime Security Strategy (EUMSS), *op.cit.*, p. 2.

24 *Ibidem*, p. 2.

25 *Ibidem*, p. 3.

26 Michael Taylor, *op.cit.*, pp. 167-168.

27 *** *A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, EU, 2016, p. 9, https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/pages/files/eugs_review_web_5.pdf, accesat la 05.06.2019.

BIBLIOGRAFIE

*** AAP 6, *NATO Glossary Of Terms And Definitions* (English And French) Edition 2013.

*** *A comprehensive approach to crises*, NATO, 2016, https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_51633.htm

*** *A comprehensive approach*, NATO, 2009, https://www.nato.int/summit2009/topics_en/19-comprehensive_approach.html

*** *A framework for enhanced international maritime security cooperation and awareness*, CJOS COE, 2011, http://cjoscoe.org/docs/MSA_Strategic_Framework_V1.0.pdf

*** *A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, EU, 2016, accesat de pe http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf

*** *Actul final al securității și cooperării europene*, OSCE, <https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>

*** *Allied Joint Doctrine (AJP-01)*, NATO, 2017, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/602225/doctrine_nato_allied_joint_doctrine_ajp_01.pdf

*** *Allied Maritime Strategy – A theory for success?*, Kiel International Seapower Symposium Conference Report, 2018, https://www.kielseapowerseries.com/files/ispk/content/KISS18/KISS2018_final_Web.pdf

*** *Alliance Maritime Strategy*, NATO, 2011, https://www.nato.int/cps/ua/natohq/official_texts_75615.htm

*** *Conceptul securității cuprinzătoare și prin cooperare al OSCE*, OSCE, <https://www.osce.org/secretariat/37592?download=true>

*** *Consolidated Version of the Treaty on European Union*, UE, 2007.

*** *Cooperarea în domeniul apărării: Consiliul instituie cooperarea structurată permanentă (PESCO)*, cu participarea a 25 de state membre, Consiliul Uniunii Europene, 2017.

*** *Cooperarea la nivelul UE în domeniul apărării: Consiliul instituie o capacitate militară de planificare și conducere (MPCC)*, Consiliul Uniunii Europene, 8 iunie 2017, <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2017/06/08/military-mpcc-planning-conduct-capability/>

*** *Council conclusions on the revision of the European Union Maritime Security Strategy - Action Plan*, EU, 26 iunie 2018, <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10494-2018-INIT/en/pdf>

*** *EUCAP Nestor renamed as EUCAP Somalia*, EU, <https://www.eucap-som.eu/eucap-nestor-renamed-as-eucap-somalia-new-website/>

*** *EUCAP Sahel Niger*, EU, https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eucap-sahel-niger_en

*** *EU enhances its comprehensive approach to external conflicts and crises*, EU, 2013, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1236_en.htm

*** *European Union Maritime Security Strategy*, EU, 2014, <https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2011205%202014%20INIT>

*** *European Union Maritime Security Strategy – Action Plan (EUMSS AP)*, EU, 2014, https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/20141216-action-plan_en.pdf

*** *European Security Strategy – A secure Europe in a better world*, EU, 2009, <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/>

*** *Fight against piracy*, EU, 03 May 2016, https://eeas.europa.eu/topics/maritime-security/428/fight-against-piracy_en

*** *Joint declaration on eu-nato cooperation by the president of the european council, the*

president of the european commission, and the secretary general of the north atlantic treaty organization, EU, 2018, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156626.htm

*** *Lisbon Summit Declaration*, NATO, 2010, https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm

*** *Maritime security: EU revises its action plan*, EU, 26 iunie 2018, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/26/maritime-security-eu-revises-its-action-plan/>

*** *NATO Strategic Concept*, NATO, 2010, <https://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>

*** Pagina oficială a NATO, <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html>

*** Sahel Region, <https://www.britannica.com/place/Sahel>

*** *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*, NATO, 2010, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf

*** *Tratatul Nord-Atlantic*, NATO, Washington DC, 1949, <http://www.mae.ro/sites/default/files/file/pdf/TRATATUL%2520NORD-ATLANTIC.pdf>

*** *UN Charter*, ONU, <https://www.un.org/en/charter-united-nations/>

*** *United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS)*, UN, 1982.

Adler E., Barnett M., *Security Communities*, Cambridge University Press, 1998.

Cohen R., Mihalka M., "Cooperative Security: New Horizons for International Order", *The Marshall Center Papers*, No. 3, 2001.

D'Aponte T., "A geopolitical overview on the Mediterranean Sea the approach of the euro-med policy towards the countries of the southern front (from Morocco to Egypt)", *Rivista Italiana di Economia Demografia e Statistica*, Volume LXVIII n.2, Aprile-Giugno 2014.

De Coning C., *The United Nations and the comprehensive approach*, Danish Institute for International Studies, Report 2008:1, https://www.diis.dk/files/media/publications/import_efter1114/report-2008-14_the_united_nations_and_the_comprehensive_approach.pdf

Deutsch K. W. et al., *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*, Princeton University Press, Princeton, 1957.

Drent M., *The EU's Comprehensive Approach to Security: A Culture of Co-ordination?*, *Studia Diplomatica*, 2011, LXIV-2, https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20111000_sd_drent_approach.pdf

Feldt L., Dr. Roell P., Thiele R.D., "Maritime Security – Perspectives for a Comprehensive Approach", *ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security*, No. 222, 2013, https://www.files.ethz.ch/isn/162756/222_Feldt_Roell_Thiele.pdf

Fransas A., Nieminen E., Salokorpi M., *Maritime Security and Security Measures – Mimic Study in the Baltic Sea Area*, Kymenlaakso University, Kotka, Finland, 2013.

Glaser C., "The Security Dilemma Revisited", *World Politics*, Vol. 50, No. 1, 1997.

Horrell S., Nordenman M., Slocombe W.B., *Updating NATO's Maritime Strategy*, Brent Scowcroft Center on International Security, 2016.

Hoyt T., D., Winner A.C., "A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower: Thinking About the New US Maritime Strategy", *Maritime Affairs*, National Maritime Foundation, Vol. 3, No. 2, 2007.

Kaim M., Kempin R., *A European Security Council Added Value for EU Foreign and Security Policy?*, German Institute for International and Security Affairs - SWP, 2019.

Pirozzi N., "The EU's Comprehensive Approach to Crisis Management", *EU Crisis Management Papers Series*, DCAF Brussels, 2013.

Proelss A., Müller T., *The Legal Regime of the Arctic Ocean*, Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, 2008.

Puchala D.J., *International Politics Today*, New York, 1971.

Roberts P., "Will the Alliance discover navies again?", *NATO Review Magazine*, 30 April 2018.

Stohs J., Dr. Bruns S., "Maritime Security in the Eastern Mediterranean", *Kiel International Seapower Symposium 2017*, Kiel, 2017.

Taylor M., *Community, Anarchy, and Liberty*, Cambridge University Press, New York, 1982.